

Wprowadzenie

Dzień 24 lutego 2022 r., w którym Rosja zaatakowała Ukrainę, wywołał – myślę, że u każdego z nas – pytania o najbliższą przyszłość, wzmagając odczucia niepewności o bezpieczeństwo własne i najbliższych. Wojna rozgrywająca się u naszych bram przewartościowuje dotychczasowy świat, zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i zbiorowym – życia społecznego.

Konsekwencje działań wojennych dostrzegamy także w obszarze zdrowia publicznego, zwłaszcza w perspektywie naszego kraju. Dotyczą one w szczególności problemów związanych z zapewnieniem opieki medycznej uchodźcom ukraińskim, opieki doraźnej i docelowej, nawet w najbliższym czasie. Poza zapewnieniem podstawowej opieki zdrowotnej, w tym szczepień ochronnych (nie tylko przeciwko COVID-19), pojawiają się także pytania o wypracowanie modelu wsparcia dla uchodźców ukraińskich w ramach opieki społecznej, uzupełniającego doraźną pomoc o charakterze humanitarnym, podejmowaną zwłaszcza indywidualnie przez większość z nas.

Nie sposób nie dostrzegać konsekwencji tej sytuacji dla polskiego systemu ochrony zdrowia, mocno nadwyrężonego ponaddwuletnimi zmaganiem z pandemią, także w perspektywie (polskich) pacjentów i personelu medycznego. Na podstawie informacji dochodzących do nas z Ukrainy już teraz możemy identyfikować wyzwania dla zdrowia publicznego w wymiarze ponadkrajowym. Niestety możliwości podejmowania działań w perspektywie międzynarodowej są obecnie, i zapewne jeszcze długo będą, mocno ograniczone. Z tego punktu widzenia należy wyrazić nadzieję, że decydenci – politycy zdrowotni, podejmując decyzje, opierać się będą na dorobku zdrowia publicznego, a multidyscyplinarny charakter tej dyscypliny wspierać będzie pod względem merytorycznym obierany kierunek oddziaływań zorientowanych na rzeczywiste rozwiązywanie problemów wywołanych rosyjską agresją.

O wieloaspektowym charakterze zdrowia publicznego świadczyła Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Zdrowie publiczne – dotychczasowe osiągnięcia i nowe wyzwania”, zorganizowana w ramach jubileuszu XXX-lecia Szkoły/Instytutu Zdrowia Publicznego Wydziału Nauk o Zdrowiu Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Odbyła się ona w październiku 2021 r., gromadząc kilkuset uczestników z różnych ośrodków naukowych – Polski i wielu innych krajów (m.in. Belgii, Danii, Egiptu, Etiopii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Irlandii, Izraela, Malty, Meksyku, Niderlandów, Niemiec, Portugalii, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Tajwanu, Turcji, Ukrainy oraz Wielkiej Brytanii).

W ramach tego naukowego spotkania badacze podzielili się wynikami własnych poszukiwań naukowych – niektóre z nich zostały zaprezentowane w bieżącym numerze

Zeszytów. Mamy tu pracę poświęconą zidentyfikowanym wybranym efektom pandemii COVID-19 dla polskiego systemu ochrony zdrowia w obszarze świadczenia tzw. e-medycyny. Istotne jest przy tym, że Autorzy formułują interesujące wnioski, które już teraz mogą być implementowane w naszym systemie zdrowotnym. Wydaje się, że doświadczenia płynące ze świadczenia usług medycznych na odległość w czasie trwania pandemii mogą stać się podstawą do podejmowania racjonalnych decyzji ukie-
runkowanych przede wszystkim na zaspokajanie indywidualnych potrzeb zdrowotnych.

Odbywająca się w trakcie konferencji sesja młodych naukowców, którą miałem zaszczyt i przyjemność – jako absolwent Instytutu – współprowadzić, cieszyła się znacznym zainteresowaniem już na etapie zgłoszeń propozycji referatów. Niestety, z uwagi na ograniczenia czasowe wiele z tych prac nie zostało zakwalifikowanych do wygłoszenia. W tym numerze znalazł się artykuł oparty na prezentacji, której jeden z Autorów zdobył nagrodę za najlepsze wystąpienie. Dotyczy ona problemu chyba od zawsze obecnego w systemach zdrowotnych, zwłaszcza publicznych, jakim jest korupcja. Autorzy w precyzyjny sposób definiują zjawiska korupcyjne w perspektywie europejskiej – jako ważne wyzwanie dla polityki zdrowotnej, i co najważniejsze – formułują własne rekomendacje w tym zakresie. A ponieważ badania młodych naukowców dotyczyły wielu różnych aspektów zdrowia publicznego, w Zeszytach zawarto też krótkie podsumowanie innych wystąpień konferencyjnych. Wszystkie one świadczą o międzynarodowym znaczeniu zdrowia publicznego oraz wspomnianej wielodyscyplinarności tej dziedziny nauki.

W numerze znalazł się także artykuł mojego autorstwa poświęcony ustawowym programom zdrowotnym. Pozwolę sobie przy tym wyrazić nadzieję, że właśnie realizacja takich programów może stanowić ważny i skuteczny sposób oddziaływania na zdrowie w wymiarze zarówno indywidualnym, jak i krajowym. Mogą być one wykorzystane jako skuteczne instrumentarium dla aktywności władz publicznych, a zwłaszcza samorządów terytorialnych, w dziedzinie profilaktyki zdrowia

Następny z kolei jest tekst Anny Szeteli – od samego początku związanej ze Szkołą, a obecnie Instytutem Zdrowia Publicznego WNZ CMUJ, odnoszący się do historii placówki, która od lat zajmuje ważne i należne jej miejsce wśród liderów kształcenia uniwersyteckiego w zakresie zdrowia publicznego. W ten sposób możemy odbyć *sui generis* „podróż w czasie” – z perspektywy losów Szkoły/Instytutu, jej pracowników i absolwentów, a także prześledzić dorobek zdrowia publicznego, wpływający z jej działalności.

Zdrowie publiczne w Polsce to od wielu lat także, a może przede wszystkim, ludzie, których w obszarze polityki zdrowotnej nazywamy *policy makers*. Nasze Zeszyty kończy tekst poświęcony zmarłemu w lutym 2022 r. Krzysztofowi Kuszewskiemu. To tylko krótkie wspomnienie, ale jakże cenne – pozwala bowiem na indywidualną refleksję. Może ona nasunąć myśl, że często pozytywne zaangażowanie w działanie systemu ochrony zdrowia jednej osoby wpływa na późniejsze losy ludzi oraz instytucji.

Nasza wojenna rzeczywistość wymaga podejmowania kompleksowych działań w obszarze polityki zdrowotnej. Dotyczy to wymiarów: fizycznego, psychicznego

i społecznego, w których takie działania mogą być podejmowane – w ramach zarządzania zarówno całym sektorem zdrowia, jak i poszczególnymi placówkami udzielającymi świadczeń zdrowotnych. W pierwszej kolejności pojawia się konieczność podejmowania działań profilaktycznych, nie możemy jednak zapominać o oddziaływaniach leczniczych. Należy wyrazić nadzieję, że – może wreszcie w większym stopniu, niż dotychczas – decydenci korzystać będą z naukowego dorobku osób i instytucji zdrowia publicznego.

Kraków, 15 kwietnia 2022 r.
Paweł Lipowski